

Rolnummer 439
Arrest nr. 63/93 van 15 juli 1993

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag gesteld door de zesde kamer van de Arbeidsrechtbank te Antwerpen, bij vonnis van 8 oktober 1992 in zake E. Van Daele tegen de Rijksdienst voor Pensioenen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit waarnemend voorzitter L. De Grève en voorzitter M. Melchior, en de rechters K. Blanckaert, H. Boel, P. Martens, Y. de Wasseige en G. De Baets, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van waarnemend voorzitter L. De Grève,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag*

Bij vonnis van 8 oktober 1992 heeft de zesde kamer van de Arbeidsrechtbank te Antwerpen volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Vormt de wettelijke regeling zoals bepaald in artikel 2 van de wet van 20 juli 1990 (tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers en tot aanpassing van de werknemerspensioenen aan de evolutie van het algemeen welzijn) een schending van het gelijkheidsbeginsel en het discriminatieverbod vervat in de artikelen 6 en *bis* van de Grondwet inzoverre artikel 2, § 2, 1°, van de wet van 20 juli 1990 bepaalt dat het rustpensioen van de mannelijke gerechtigden op een conventioneel brugpensioen ten vroegste ingaat de eerste dag van de maand volgend op deze waarin de leeftijd van 65 jaar wordt bereikt, terwijl conform de overige bepalingen van voornoemd artikel 2 voor alle andere belanghebbenden het rustpensioen kan ingaan de eerste dag van de maand volgend op de 60ste verjaardag ? ».

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied*

E. Van Daele, eisende partij voor het verwijzende rechtscollege, is op 57-jarige leeftijd met conventioneel brugpensioen gegaan.

Hij heeft naderhand bij de Rijksdienst voor Pensioenen een aanvraag ingediend tot het verkrijgen van een rustpensioen vanaf 60 jaar. Die aanvraag is geweigerd op grond dat de betrokkene reeds een conventioneel brugpensioen geniet en pas gerechtigd is op een rustpensioen vanaf 65 jaar.

Betrokkene heeft die beslissing bij de Arbeidsrechtbank aangevochten.

In het verwijzende vonnis van 8 oktober 1992 heeft de Arbeidsrechtbank vastgesteld dat op de situatie van de betrokkene als mannelijke gerechtigde op een conventioneel brugpensioen artikel 2, § 2, 1°, van de pensioenwet van 20 juli 1990 toe te passen is en dat hij derhalve pas aanspraak kan maken op een rustpensioen vanaf 65 jaar.

Het verwijzende rechtscollege deed evenwel ook opmerken dat de betrokkene behoort tot de enige categorie belanghebbenden die hun rustpensioen niet kunnen laten ingaan bij het bereiken van de leeftijd van 60 jaar.

Op eensluidend advies van het arbeidsauditoraat heeft het rechtscollege ambts halve beslist een prejudiciële vraag te stellen over de bestaanbaarheid met de artikelen 6 en *bis* van de Grondwet van het onderscheid tussen mannelijke gerechtigden op het conventioneel brugpensioen, die pas vanaf 65 jaar met rustpensioen kunnen gaan, en alle andere belanghebbenden van wie het rustpensioen vanaf 60 jaar kan ingaan.

III. *De rechtspleging voor het Hof*

De prejudiciële vraag is bij het Hof aanhangig gemaakt door de overzending van een expeditie van de voormelde verwijzingsbeslissing, die op 21 oktober 1992 op de griffie is ontvangen.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft de voorzitter in functie de leden van de zetel aangewezen conform de artikelen 58 en 59, tweede en derde lid, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben op 22 oktober 1992 geoordeeld dat er geen toepassing diende te worden gemaakt van de artikelen 71 en 72 van de organieke wet.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven conform artikel 77 van de organieke wet bij ter post aangetekende brieven van 5 november 1992.

Het bij artikel 74 van de voormelde wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 13 november 1992.

De Ministerraad en de Rijksdienst voor Pensioenen hebben ieder respectievelijk bij ter post aangetekende brieven van 21 en 22 december 1992 een memorie ingediend.

Van die memories is kennisgegeven conform artikel 89 van de organieke wet bij ter post aangetekende brieven van 8 januari 1993.

Bij beschikking van 19 april 1993 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 21 oktober 1993.

Bij beslissingen van 4 februari 1993 en 19 april 1993 werd de zetel aangevuld met de rechters G. De Baets en P. Martens, naar aanleiding van de respectieve verkiezing tot voorzitter van de heren F. Debaedts en M. Melchior.

Bij beschikking van 1 juni 1993 heeft het Hof beslist dat de zaak in gereedheid is en de terechtzitting vastgesteld op 22 juni 1993.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de partijen en hun advocaten bij ter post aangetekende brieven van 1 juni 1993.

Op de terechtzitting van 22 juni 1993, voorgezeten door rechter L. De Grève ter vervanging van voorzitter F. Debaedts, wettig verhinderd :

- is verschenen :
- . Mr. N. Weinstock, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Minis terraad, Wetstraat 16 te 1000 Brussel;
- hebben de rechters-verslaggevers K. Blanckaert en P. Martens verslag uitgebracht;
- is voornoemde advocaat gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

A.1.1. De Ministerraad wijst er in zijn memorie eerst op dat het conventioneel brugpensioen is ingevoerd bij collectieve arbeidsovereenkomst nr. 17 van 19 december 1974. Voor de Ministerraad gaat het niet om een pensioenstelsel maar om een specifieke regeling waarbij aan oudere werknemers die worden ontslagen een vergoeding wordt verstrekt die is samengesteld uit een werkloosheidsuitkering en een aanvullende uitkering vanwege de laatste werkgever.

A.1.2. De in de pensioenwet van 20 juli 1990 behouden afwijkingen van de regel dat men vanaf 60 jaar met pensioen kan gaan, zijn volgens de Ministerraad ingegeven door de wil tot vrijwaring van het sociaal statuut van welomschreven categorieën van werknemers.

De auteur van de memorie doet opmerken dat de toekenning van een aanvullende uitkering voor conventioneel brugpensioen verbonden is aan het werkelijke genot van een werkloosheidsuitkering. Aangezien vrouwen na de leeftijd van 60 jaar geen recht hebben op werkloosheidsuitkeringen, kunnen zij na die leeftijd evenmin aanspraak maken op een brugpensioen.

Het behoud van het verschil in de berekening van de loopbaan voor vrouwen en mannen middels een breuk met als respectieve noemer 40-sten en 45-sten en de gelijkstelling van de periodes van brugpensioen met werkelijk gepresteerde arbeidsperiodes voor het vaststellen van de loopbaan, hebben de wetgever er volgens de Ministerraad toe aangezet de rechten van mannelijke bruggepensioneerden na de leeftijd van 60 jaar te beschermen.

A.1.3. De Ministerraad betoogt verder dat de wetgever terecht kon oordelen dat de lasten van het conventioneel brugpensioen verder gefinancierd zouden worden, deels door de werkgevers en deels met de fondsen voor werkloosheidsuitkering, en niet met middelen uit het stelsel van de werknemerspensioenen.

A.1.4. Het gemaakte onderscheid kan volgens de auteur van de memorie bovendien worden gerechtvaardigd vanuit de zorg om te voorkomen dat personen die met conventioneel brugpensioen zijn ertoe aangezet zouden worden van hun rechten af te zien en vroegtijdig het gewone rustpensioen aan te vragen, wat de uitgangspunten van het conventioneel stelsel zelf zou ondergraven.

De Ministerraad besluit dat de bijzondere regeling in artikel 2, § 2, 1°, van de pensioenwet van 20 juli 1990 gesteund is op objectieve en redelijke motieven en derhalve niet strijdig is met het gelijkheidsbeginsel.

A.2.1. Ook de Rijksdienst voor Pensioenen besluit in zijn memorie dat de prejudiciële vraag ontkennend moet worden beantwoord.

Volgens de Rijksdienst diende gezocht te worden naar een bijzondere oplossing voor een veeleer beperkte groep personen die uit vrije wil uit het arbeidsproces zijn gestapt en zich in een duidelijk voordeliger situatie bevinden dan de onvrijwillig werklozen.

In de memorie wordt beklemtoond dat de ongelijke behandeling haar grondslag kan vinden in het openbaar of algemeen belang en dat de bij wet van 20 juli 1990 uitgewerkte regeling steunt op de optimalisatie van de beschikbare middelen, rekening houdend met de aspiraties van de bruggepen-sioneerden zelf.

- B -

B.1. De prejudiciële vraag betreft de verenigbaarheid van artikel 2 van de wet van 20 juli 1990 tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers en tot aanpassing van de werknemerspensioenen aan de evolutie van het algemeen welzijn met de artikelen 6 en *6bis* van de

Grondwet, in zoverre de mannelijke gerechtigden op een conventioneel brugpensioen overeenkomstig artikel 2, § 2, 1°, pas met rustpensioen kunnen gaan wanneer zij de leeftijd van 65 jaar hebben bereikt, terwijl voor alle andere belanghebbenden het rustpensioen in beginsel kan ingaan zodra zij de leeftijd van 60 jaar bereiken.

Het volledige artikel 2 luidt als volgt :

« § 1. Het rustpensioen gaat in op de eerste dag van de maand volgend op deze tijdens welke de belanghebbende het aanvraagt en ten vroegste de eerste dag van de maand die volgt op de maand waarin hij de leeftijd van 60 jaar bereikt.

§ 2. In afwijking van § 1 gaat het rustpensioen evenwel ten vroegste in de eerste dag van de maand volgend op deze waarin :

1° de mannelijke gerechtigde op een conventioneel brugpensioen de leeftijd van 65 jaar bereikt. De Koning stelt bij een in Ministerraad overlegd besluit de voorwaarden vast waaronder gelijkaardige voordelen die door een werkgever in uitvoering van een individueel akkoord tussen de werkgever en de werknemer, onder welke vorm of benaming ook, worden toegekend, met het hoger vernoemd conventioneel brugpensioen worden gelijkgesteld;

2° de belanghebbende de leeftijd van 55 jaar bereikt wanneer het een rustpensioen om reden van een tewerkstelling als ondergrondse mijnwerker betreft;

3° de belanghebbende doet blijken van een gewoonlijke en hoofdzakelijke tewerkstelling als mijnwerker in de ondergrond van de mijnen of de steengroeven met ondergrondse winning gedurende vijftwintig jaren.

§ 3. De Koning bepaalt in welke gevallen de rechten op het krachtens dit artikel toegekende rustpensioen ambtshalve worden onderzocht. »

Het geschil dat aanleiding heeft gegeven tot de prejudiciële vraag betreft een mannelijke gerechtigde op een conventioneel brugpensioen die aanklaagt niet op 60 jaar met rustpensioen te kunnen gaan.

Om een antwoord te geven op de onderhavige prejudiciële vraag, dient het Hof geen onderzoek te wijden aan de specifieke vergelijking, binnen de categorie van de conventioneel bruggepensioneerden, tussen mannelijke en vrouwelijke gerechtigden, hetgeen ook een beoordeling zou meebrengen van de overeenstemming van de betwiste bepaling met de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet in combinatie met artikel 119 van het E.G.-Verdrag zoals geïnterpreteerd door het Hof van Justitie.

Uit de feitelijke gegevens van de zaak en uit de formulering van de prejudiciële vraag blijkt immers dat enkel het onderscheid aan de orde is tussen een gerechtigde op een conventioneel brugpensioen en alle andere belanghebbenden die aanspraak maken op een rustpensioen vanaf 60 jaar.

B.2. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en van de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen bepaalde categorieën van personen zou worden ingesteld, voor zover voor het criterium van onderscheid een objectieve en redelijke verantwoording bestaat. Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld met inachtneming van het doel en de gevolgen van de bestreden maatregel en van de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.3. Het onderscheid dat ingevolge artikel 2, § 2, 1°, van de pensioenwet van 20 juli 1990 moet worden gemaakt tussen mannelijke gerechtigden op een conventioneel brugpensioen en andere belanghebbenden in die zin dat het rustpensioen van de eerstgenoemden pas bij het bereiken van de leeftijd van 65 jaar kan ingaan terwijl anderen vanaf 60 jaar hun rustpensioen kunnen opnemen, is gesteund op een objectief criterium dat in verband staat met het nagestreefde doel.

Het stelsel van het conventioneel brugpensioen is ingegeven vanuit andere oogmerken dan die welke hebben geleid tot het stelsel van het rustpensioen voor werknemers, en berust op een verschillend financieringsmechanisme. De wetgever kan terecht oordelen dat bij de invoering van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers geen afbreuk mag worden gedaan aan het bij collectieve arbeidsovereenkomst ingevoerde stelsel van het conventioneel brugpensioen, dat een sociale verworvenheid is.

Dat brugpensioen is gesteund op de bij koninklijk besluit van 16 januari 1975 algemeen bindend verklaarde C.A.O. nr. 17 van de Nationale Arbeidsraad van 19 december 1974, op grond waarvan de laatste werkgever de oudere werknemers die hij in het kader van het brugpensioen ontslaat - in afwachting van het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd die in beginsel op 65 jaar was vastgesteld - een aanvullende vergoeding dient uit te keren van ten minste de helft van het verschil tussen het netto-referteloon en de werkloosheidsuitkering.

Zoals blijkt uit de parlementaire voorbereiding (*Gedr. St.*, Kamer, 1989-1990, nr. 1175/7, p. 33), heeft de wetgever met een specifieke regeling voor conventioneel bruggepensioneerden willen voorkomen dat de door de werkgever aangegane verbintenis in het geding zou kunnen worden gebracht en dat uiteindelijk de financiering van de onderscheiden stelsels van sociale voorzieningen in het gedrang zou komen door aan gerechtigden op een conventioneel brugpensioen de mogelijkheid te bieden om op gelijk welk tijdstip tussen 60 en 65 jaar het rustpensioen op te nemen.

Aldus beschouwd, streeft de bepaling die het onderwerp is van de prejudiciële vraag een wettig doel na.

B.4.1. Er dient evenwel nog te worden onderzocht of die bepaling geen overdreven gevolgen met zich meebrengt voor de gerechtigden op een conventioneel brugpensioen.

B.4.2. In het verwijzende vonnis overweegt de Arbeidsrechtbank dat « het inkomen dat zij (de mannelijke gerechtigden op een conventioneel brugpensioen) aldus verwerven niet noodzakelijk hoger (is) dan het rustpensioen dat zij bij hypothese zouden kunnen genieten vanaf het bereiken van de leeftijd van 60 jaar ».

Dat het in bepaalde gevallen kan voorkomen dat de vergoeding die wordt toegekend krachtens het conventioneel brugpensioen lager is dan de uitkering die als rustpensioen zou worden getrokken, is afhankelijk van een geheel van factoren die eigen zijn aan iedere individuele situatie en waarop de wetgever geen vat heeft, zoals de anciënniteit, de wedde van de betrokkene en de concrete inhoud van de geldende collectieve arbeidsovereenkomst.

Bovendien heeft de bruggepensioneerde werknemer, alvorens de leeftijd van 60 jaar te bereiken, in het stelsel van het conventioneel brugpensioen, een substantiele aanvullende uitkering kunnen

genieten. Ten slotte wordt de periode van het brugpensioen gelijkgesteld met een periode van tewerkstelling voor het bepalen van de loopbaan die het recht op rustpensioen opent.

Ten deze heeft de wetgever geen maatregel genomen die wegens het voormelde eventuele gevolg niet evenredig zou zijn met de doelstelling.

B.4.3. In het verwijzende vonnis overweegt de Arbeidsrechtbank ook nog dat «de bewegingsvrijheid van de bruggepensioneerde aanzienlijk (wordt) beperkt gelet op het niet exporteerbaar karakter van werkloosheidsuitkeringen (...) terwijl rustpensioenen van gerechtigden met de Belgische nationaliteit onbeperkt exporteerbaar zijn (...)».

De litigieuze wettelijke maatregel verplicht de gerechtigden op een conventioneel brugpensioen tot hun 65 jaar in dat sociale-zekerheidsstelsel te blijven, met inachtneming van alle verplichtingen die dat stelsel meebrengt.

Aangezien het stelsel van het conventioneel brugpensioen geënt is op dat van de werkloosheidsuitkeringen, dienen de bruggepensioneerden in beginsel te voldoen aan de vereisten om voor werkloosheidsuitkeringen in aanmerking te komen, inclusief de verplichting om in België te verblijven.

De verplichting voor conventioneel bruggepensioneerden tussen 60 en 65 jaar in dat stelsel te blijven, met inbegrip van de verplichting in België te verblijven, is het rechtstreekse gevolg van de litigieuze wettelijke bepaling.

De conventioneel bruggepensioneerden dienen evenwel niet te voldoen aan alle voorwaarden die gelden voor werklozen om in aanmerking te komen voor werkloosheidsuitkeringen, vermits zij niet meer als werkzoekenden worden beschouwd. Opeenvolgende koninklijke besluiten - het eerste van 19 februari 1975 en het meest recente van 7 december 1992 - hebben de gerechtigden op een conventioneel brugpensioen op allerlei punten vrijgesteld van de principiële toekenningsvoorwaarden voor werkloosheidsuitkering. De betrokkenen zijn gaandeweg inzonderheid vrijgesteld van de vereiste beschikbaar te zijn voor de arbeidsmarkt en elke passende dienstbetrekking te aanvaarden, de verplichte inschrijving als werkzoekende, de voorwaarde arbeidsgeschikt te zijn en de onderwerping aan de werklozencontrole in de gemeente van hun gewone verblijfplaats.

Daarentegen is voor de conventioneel bruggepensioneerden evenwel geen vrijstelling verleend van de verblijfsvoorwaarde.

Nu de conventioneel bruggepensioneerden wel zijn vrijgesteld van alle vereisten die hun principiële aanwezigheid in België zouden kunnen rechtvaardigen, blijkt niet waarom niettemin voor hen - in tegenstelling tot hen die hun rustpensioen genieten - de voorwaarde blijft dat zij hun gewone verblijfplaats in België moeten hebben en er bovendien effectief moeten verblijven. Zodoende wordt hun bewegingsvrijheid op belangrijke wijze beperkt in vergelijking tot de andere belanghebbenden tussen 60 en 65 jaar, terwijl niet blijkt dat dit nodig zou zijn voor het naast elkaar in stand houden van de stelsels van het conventioneel brugpensioen en van het rustpensioen dat de wetgever heeft willen vrijwaren.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 2, § 2, 1°, van de wet van 20 juli 1990 tot instelling van een flexibele pensioenleeftijd voor werknemers en tot aanpassing van de werknemerspensioenen aan de evolutie van het algemeen welzijn schendt de artikelen 6 en *6bis* van de Grondwet niet in zoverre het bepaalt dat het rustpensioen van een mannelijke gerechtigde op een conventioneel brugpensioen ten vroegste ingaat op de eerste dag van de maand volgend op die waarin hij de leeftijd van 65 jaar bereikt, terwijl voor alle andere belanghebbenden het rustpensioen kan ingaan op de eerste dag van de maand die volgt op de maand waarin zij de leeftijd van 60 jaar bereiken, behalve in zoverre aan de gerechtigde op een conventioneel brugpensioen de verplichting wordt opgelegd zijn gewone verblijfplaats in België te hebben en er bovendien effectief te verblijven.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, conform artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 15 juli 1993.

De griffier,

De wnd. voorzitter,

L. Potoms

L. De Grève